

LIBRIS

We know
books

Gustav Meyrink

LUMEA DE DINCOLO (eseu)
MOARTEA VIOLET (povestire)

*Prefață, traducere, note și glosar de
Smaranda Cosmin*

cu prudență și serioase rezerve. Dealtminteri, studiul lui Meyrink sugerează, în termeni mai radicali, aceeași idee.

Notă. Prezenta versiune românească reprezintă traducerea și adaptarea unei traduceri italiene din 1928, depistată în biblioteca unui institut pontifical din Roma. Originalul german, ca și versiunea italiană, cu unele carențe lexicale, constituie o raritate, dat fiind tirajul extrem de restrâns al lucrării

Smaranda Cosmin

Imagini în aer

Am fost deseori întrebat cum, din negustorul care eram, am devenit peste noapte scriitor. Impulsul exterior a fost acesta: am avut odată ocazia de a-l cunoaște, la sanatoriul Lahmann, pe scriitorul Oskar A.H. Schmitz care, pe măsură ce-i relatam întâmplările speciale pe care le-am trăit, mi-a spus: „De ce nu le scrieți?” „Și cum s-o fac?...“ l-am întrebat. „Scrieți totul cu naturalețea cu care povestiți“, mi-a sugerat. Și atunci m-am așezat la masa de scris și am compus povestirea „Soldatul de foc“, pe care am trimis-o la (revista) *Simplicissimus*, care a acceptat-o de îndată. De-atunci, editorii, jurnalele mi-au publicat tot ceea ce scriam; doar romanul meu, *Golem*, a întâmpinat la început câteva piedici; un critic, foarte bărbos, consultat asupra cărții, s-a înfuriat la ideea scandaloașă că aş putea încredința tiparului asemenea neghiobie. Dar, din fericire, Georg Henrik Meyer, binecunoscutul director al librăriei lui Kurt Wolff, nu s-a lăsat influențat și, în ciuda tuturor, a tipărit cartea.

Apoi, impulsul interior a trezit înlăuntrul meu harul poeziei, care e esențial și doresc să-l descriu din fir a păr, întrucât mi-a format convingerea că în fiecare om se află ațipit un talent. Se cere aflat numai mijlocul prin care acesta se trezește la viață. Dacă acea metodă este pusă în practică, se poate dezvolta dinlăuntrul nostru, în mod inconstient, un dar al cărui germene exista deja încă din cea mai fragedă vârstă.

În ceea ce mă privește, nu am avut în copilărie nici cea mai mică înclinație spre literatură sau poezie, citind fără dis-

cernământ tot ce-mi cădea în mână: Dickens, Peter Nansen, Prevost, Lederstrumpf, Eugène Sue, Armand, Pitaval și alții. Clasicii nu mă interesau nicidecum. Mai târziu, setea mea de lectură m-a abandonat cu totul, lăsându-mi iluzia că viața consta doar în povești de dragoste, șah și canotaj.

Atunci destinul meu, în mod limpede îngrijorat de asemenea preocupări, mă mustră, într-o bună zi, atât de biciuitor, încât eu, sătul de deziluzii amoroase și alte sentimentalisme, hotărâi să-mi sfârșesc tânăra existență (n-aveam pe vremea aceea decât douăzeci și trei de ani) cu ajutorul unui revolver. Dar un fâșăit la ușa odăii mele de celibatar mă reținu.

Fatumul¹ înveșmântat ca un băiat de librărie, strecură pe sub ușa mea un fascicol. Dacă la ușa mea s-ar fi aflat o cutie de corespondență, nu aș mai fi astăzi în viață. De aici se deduce faptul că până și absența unui obiect de folosință comună ne poate veni în ajutor.

Am luat fascicolul și am început să-l răsfoiesc. Conținutul: spiritism, ocultism, magie. Aceste subiecte, despre care până atunci abia auzisem vorbindu-se, îmi treziră un asemenea interes, încât am pus revolverul la locul lui din sertar, pentru vreo altă circumstanță viitoare, și hotărâi să nu exclud integral din orizontul meu cele trei preocupări preferate. Dar, mai presus de orice, voaim să-mi port corabia vieții într-o călătorie de descoperire a regiunii necunoscute despre care vorbea, cu atâta insistență, acel fascicol. Și mă cufundai într-o mare, o nețărnută mare de cărți oculte.

La început, valurile se ridicau înspăimântătoare, iar fatumul, înveșmântat în librar, se ascundea, fără îndoială, printre acele scrieri. Ceea ce la început mi se păruse o curiozitate, ceva demn doar de interes superficial, deveni în puțini ani o dorință arzătoare de cunoaștere, o sete imperioasă, de neastâmpărat. Iar istovitorul neastâmpăr, firesc oricărei ființe omenești, mă îndemnă insistent și pe mine să pun întrebări altora, în speranța că voi dobândi un folos profitând de știința lor.

1. *Destinul, soarta*, în accepția vechilor greci. (n.trad.)

Această convingere poate avea valoare în domeniul științei; dar, în ceea ce privește evoluția omului interior, se confirmă mai puțin. Când am învățat că nu puteam extrage nici o experiență validă, imediată, din cărțile celor morți, am pornit în căutarea oamenilor care mi-ar putea da ceva lămuriri.

Cel care dispunea de soarta mea își asumă misiunea de intermediar și făcu în așa fel încât, în modul cel mai straniu, mă aflai în contact cu indivizi foarte interesați, îndeobște dintre aceia care posedau, în Germania, ceva experiență în câmpul ocultismului: străini, asiatici, clarvăzători, adevărați ori falși profeți, extatici și mediumuri.

În modul cel mai misterios mi s-au deschis vechi și noi loje oculte; dar, după câțiva ani, le părăsii, cu convingerea că nu am găsit nici în ele mare lucru! Fum! Trăncăneală științifică, inconsistență! Și, în cel mai rău caz, apa edulcorată a unui pietism onctuos și liniștitor! Am crezut, apoi, că am aflat ceea ce căutasem atât: o asociație de inși – orientali și europeni – în India centrală, care pretindea că se află în posesia adevăratelor secrete ale științei Yoga, acel străvechi sistem asiatic, unicul în stare să ofere calea posibilă de a te ridica cu atâtea trepte mai presus de imperfecta și incompleta omenire.

Mi-au fost adresate unele întrebări metafizice și, după ce am răspuns la ele într-o formă ce a părut adecvată, am fost acceptat. Soluțiile mele au fost considerate mai mult intuitive decât raționale, iar certificatul meu de admitere spunea acestea: „*You have a true spirit of a mystic in you*“. „Aveți în dumneavoastră spiritul unui mistic adevărat“.

Apoi mi-a fost adresată o întreagă serie de întrebări privind modul meu de a concepe viziunea interioară, iar din momentul acela – pe o durată de trei luni – am dus viața unui maniac: mâncam doar legume, nu dormeam mai mult de trei ore pe noapte, „degustam“ o lingură de gumă arabică dizolvată în apă (aceasta trebuia să fie deosebit de eficientă pentru dezvoltarea clarviziunii!), spre miezul nopții mă supuneam

unor dureroase poziții cu picioarele încrucișate, apoi, reținându-mi respirația, trupul mi se acoperea de o sudoare abundentă și încercam senzația de moarte prin sufocare.

Într-o noapte de iarnă în care ninge și nu-mi era cu puțință, din cauza gerului intens, să urc, călare, pe colina mea, ședeam pe o bancă pe malul Vâltavei. La spatele meu se afla un vechi turn cu un ceas uriaș. Am rămas acolo niște ore, înfomet în blana mea, țeapăn de frig, fixând cerul și străduindu-mă să obțin ceea ce îmi sugeraseră scrisorile „fraților” indieni ori viziunile interioare. Totul se vădi de prisos!

Până atunci, din chiar cea mai fragedă copilărie, descoperisem în mine o lacună, absența unei calități acordată multora, anume aceea de a vedea – cu ochii închiși – chipul sau aspectul cuiva. Astfel, de pildă, îmi era absolut imposibil să afirm dacă unul sau altul dintre cunoscuții mei aveau ochii negri, albaștri, cenușii ori un nas drept sau încovoiat, cu alte cuvinte eram obișnuit să gândesc prin cuvinte, și nu prin imagini.

Îmi propusesem să-mi aduc aminte imaginea sublimă a lui Gaupama Buddha cu toată concentrarea de care eram în stare și să nu părăsesc banca până nu aveam să fac un cât de neînsemnat progres. Posibil să se fi scurs vreo cinci ore, când în mine se făcu simțită nevoia, atât de omenească, de a ști ce oră era.

Abia atunci, tocmai atunci, în același moment în care mă trezii din reculegere, văzui – cu o exactitate pe care nu-mi aminteam s-o fi încercat vreodată, într-o altă circumstanță a vieții mele – un orologiu gigantic ce strălucea pe cer. Sferele sale marceau ora două fără douăsprezece minute. Simții cu limpezime că bătăile inimii conținiseră și-mi păru că aceasta era consecința unei emoții violente.

Dar mă înșelam, pentru că imediat după aceea am înțeles că absența bătăilor inimii nu era consecința, ci cauza viziunii. Dealtminteri, avui senzația că o mână îmi ținea strâns inima; m-am întors să privesc îndărătul meu adevăratul ceas din turn: și acesta arăta două fără douăsprezece!

Era neîndoielnic exclusă posibilitatea ca eu să mă fi întors pentru a afla, în acest mod, ora exactă, deoarece, pe durata celor cinci ore, rămăsesem nemișcat pe bancă, după cum e riguros prescris în atari practici de reculegere/meditație. Mă simțeam fericit, chiar dacă eram încercat de o vagă anxietate: oare va rămâne deschis ochiul interior?

Am dorit să mă cufund din nou în meditație și, pentru o vreme, cerul rămase închis și posomorât ca la început. La un moment dat îmi trecu prin minte să încerc din nou să-mi controlez bătăile inimii, cum se petrecuse în timpul viziunii, sau mai degrabă înaintea acelei viziuni. Nu puteam afirma că aceasta era o idee, ci corolarul unei dogme a lui Buddha, care glăsuia dinlăuntrul meu. Dogma era aceasta: „Totul vine din inimă, se naște din inimă, e creat de inimă...”

Până în momentul în care începui practica yoga, presimțisem aproape modul în care trebuia să procedez și să influențez, într-un anumit mod, bătăile inimii.

Și, pentru prima oară în viață, experimentul îmi reuși. Mi se întâmplă, însă, ceva straniu: am avut o senzație profundă de trecere în altă dimensiune (în textul italian: *superamento enorme*). La un moment dat simții că-mi pierd controlul și în același timp mi se păru că o parte din întuneric a lăsat loc unei zone circulare de lumină, cu efect similar celui produs de o lanternă magică.

De parcă ar fi dispărut cu totul din atmosferă, cufundându-se în cele mai nemăsurate depărtări ale spațiului, se risipi dintr-o dată orice fundal, iar atunci am înțeles, plin de uimire, că oricând și mereu, pe durata vieții, chiar și în timpul viselor, suntem ca și înconjurați de pereți alcătuiți din mase de aer albastru deschis și mai închis, de ziduri de forme varii, fără a ne da seama de prezența lor. În acest cerc al cerului era o figură geometrică, însă nu o vedeam din față sau dintr-o latură, cum se văd lucrurile de fiecare zi, întrucât o puteam observa în același timp din toate laturile, oricât ar părea de ciudat aceasta – de parcă ochiul meu interior nu ar

fi fost o lentilă ci, în mod cert, un cerc trasat jur-împrejurul viziunii. Semnul geometric nu era altceva decât celebrul „*In hoc signo vinces*”¹, o cruce (înscrisă în litera H majusculă latină). O observai cu indiferență și cu inima ușoară, fără să-mi dau seama dacă în mine era vreo urmă de transă sau ceva asemănător, părăndu-mi-se totul cât se poate de firesc, într-un câat atunci nu înțelegeam mare lucru despre starea de extaz.

După puțin timp îmi apărură alte semne geometrice. Le socotii litere din alfabetul științei profetice. Ca rezultat durabil, dobândii cunoașterea exactă a procedurii ce trebuia urmat pentru a obține imagini interioare, și anume: controlul bătailor inimii, inducerea maximă a transei², conducerea privirii pe două (linii) paralele, în timp ce-mi cufundam ochii în spații îndepărtate și așa mai departe.

Totuși, asemenea rețetă nu ar fi fost necesară, fiind pur și simplu de-ajuns readucerea în memorie tot ceea ce mi se întâmplase pe banca de pe malul Vâltavei, pentru ca imaginile din spațiu să revină ca să-mi încante privirea din nou. Dar nu trecu mult și avui și uluitoare viziuni minunate colorate, de o splendoare indescritibilă și de o indicibilă vivacitate, care mă ajutără să depășesc atâtea ore anevoioase.

Viziunile la care mă refer nu sunt supuse liberului nostru arbitru, dar apar la semnul unei voințe pe care nu o putem genera, oricât de puternică ar fi voința noastră personală, și nicidecum³ ca manifestare a unei forțe exterioare, numiți-o oricum ați dori s-o numiți.

Această putere a viziunii reprezenta chiar prima cauză care m-a determinat să devin scriitor; obstacolele exterioare,

1. „Cu acest semn vei învinge”, cuvinte devenite emblematice, care, conform legendei, au însoțit semnul crucii arătată pe cer împăratului roman Constantin, înaintea bătăliei cu rivalul său Maxențiu, bătălie purtată, în 312, la Ponte Milvio. În urma victoriei obținute, Constantin a decretat creștinismul religie de stat, începând cu anul 313. (n. trad.)

2. Autorul se referă la inducerea stării *alpha*, stare în care se realizează, în practicile spirituale, meditația inițiatului. (n. trad.)

3. Nu apar. (n. trad.)

amintite la început, au fost încet-încet depășite, iar ideile care mi-au dat impulsul de a scrie povestiri fantastice au fost depășite tot încetul cu încetul. Ideile care mi-au inspirat asemenea povestiri au fost, mai întâi imagini, situații și personaje apărute constant în viziuni.

Pentru a mă exprima pe scurt, învățasem să gândesc cu imaginile și, printre altele, se cuvine amintit că am avut adesea până și viziuni care, în mod deslușit ori simbolic, îmi dădeau avertismente, sfaturi, învățăături.

În 1915¹ mi-a apărut una extraordinară, ce s-a asociat unei circumstanțe care, chiar dacă nu una dintre cele mai singulare înfățișate până atunci, schița perspective de natură inedită. În timp ce mintea se străduia căutând să ghicească care ar putea fi cauza cumplitului război mondial², mi-am dat seama că mă acapara o moleșeală plăcută, așa cum mi se întâmpla de fiecare dată când vedeam ceva ieșit din comun.

Imediat după aceea îmi apărură un om de rasă necunoscută mie, înalt și slab, pe care l-am descris în nuvela „Jocul greiereului”, publicată apoi în *Simplicissimus* și în volumul meu de nuvele „Lilieci” în felul următor: „Înalt de șase picioare, extrem de slab, imberb, avea chipul de culoarea unui verde schimbător, ochii oblici nemăsurat de depărtați. Buzele și pielea feței erau cu totul lustruite și fără riduri, de parcă ar fi fost de porțelan; cele dintâi erau de un roșu intens și tăioase aidoma unor lame de cuțit, îndeosebi la colțurile gurii care aveau o culoare și mai aprinsă și păreau pregătite de un rânjet rigid și nemilos. Pe cap purta o stranie beretă roșie”.

Înaintea acestei apariții mă întrebasem în intimitatea ființei mele care ar fi putut să fie cauza îndepărtată a războiului, iar viziunea îmi apărură ca un răspuns simbolic.

Învățații asiatici admit existența unei secte tibetano-chineze, „Dugpas”, care sunt considerați instrumentul puterii

1. De consemnat că acest an este asociat cu apariția romanului *Golem*. (n. trad.)

2. Cartea e scrisă în 1924. (n. trad.)